

Helsingissä 1.3.2022

Seura- ja harrastuseläinten hyvinvoinnin neuvottelukunnan kanta ilotulitteiden käytön haittoihin

Seura- ja harrastuseläinten hyvinvoinnin neuvottelukunta kannattaa ilotulitteiden käytön rajaamista. Ilotulitteet aiheuttavat tutkitusti ahdistusta ja pelkotiloja useille eläinlajeilla. Pahimmillaan pelkotilat ovat hallitsemattomia, ja eläin voi pelkotilan aikana vahingoittaa itseään, ympäristöään sekä muita eläimiä ja ihmisiä. Ohessa alla lyhyesti koottuna tutkimustietoa aiheesta.

Ääniarkuudeksi kutsutaan pelokkuutta, joka kohdistuu koviin ja yllättäviin ääniin. Yleisimpiä kovia ääniä, joita koirat pelkäävät, on esimerkiksi ukkonen, ilotulitus ja laukaus. Kovien äänien pelko voi yleistyä monenlaisiin arkipäivän ääniin, kuten esimerkiksi mikroaaltouunin piippaukseen tai vasaran kopautukseen. Ääniarkuutta on erityisesti tutkittu koirilla ja jonkin verran myös hevosilla.

Ääniarkuus on koiralla yksi yleisimpiä käyttäytymisongelmia niin maailmanlaajuisesti kuin Suomessakin. *Suomessa vähintään joka kolmas koira kärsii eriasteisesta ääniarkuudesta:* yli 3000 koiran kyselytutkimuksessa (194 koirarotua), koirien ääniarkuuden yleisyys oli 39 %prosenttia (Tiira et al 2016) ja yli 13 0000 vastaajan kyselyssä (264 rotua) noin 32% (Salonen et al 2020). Muissa maissa ääniarkuuden yleisyydeksi on saatu lukuja 23 % ja 49% väliltä (Storengen et al 2015; Blackwell et al 2013). Ääniarkuus on vakava hyvinvointiongelma koiralle (Dreschel 2010). Vaikka suuri osa koirista toipuu ilotulituksesta seuraavaan aamuun mennessä, joka kymmenennen koiran pelkotila voi jatkua useamman viikon ja muutamalla prosentilla koirista jopa kuukauden (Riemer 2019).

Koirien ääniarkuudelle on tyypillistä sen paheneminen iän myötä. Keskimäärin ääniarkuus alkaa noin kahden vuoden iässä (Tiira & Lohi 2016), mutta usein oireita havaitaan jo vuoden ikäisellä koiralla. Ääniarkuus on koirilla voimakkaasti perinnöllinen ominaisuus (Sarviaho et al 2019), mutta osa tapauksista saattaa aiheutua myös pelästymisestä esimerkiksi ilotulituksen aikana.

Hevosten pelkoreaktio ilotulitteille on käytännössä hyvin tunnistettu, mutta koiria vähemmän tieteellisesti tutkittu asia. Ilotulituksessa pelkoa aiheuttavat hevosille kovan äänen lisäksi välähtelevät valot, oudot hajut ja ilmanpaineen muutokset. Uusi-seelantilaisen, lähes 5000 vastaajaa käsittävän, kyselytutkimuksen mukaan 79 % hevosista oli hermostunut tai hyvin hermostunut ilotulituksen aikana (Grongvist et al 2016).

Ilotulitteisiin ennakointi hevosten, kuten muidenkin eläinten kanssa, on vaikeaa, koska yksityiset ihmiset eivät kunnioita riittävän hyvin asetettuja ilotulitteiden käytön aikarajoja aikatauluja. Ilotulituksen aiheuttamia haittoja pyritään vähentämään ottamalla hevoset talliin, mutta tämä ei ole useinkaan riittävä keino (Grongvist ym 2016). Tämän lisäksi hevosenomistajat yrittävät hälventää ilotulitteiden aiheuttamaa pelkoa jättämällä talliin valot päälle, peittämällä ikkunat, laittamalla radion päälle ja suojaamalla hevosten jalat. Hevosille annetaan koirien tapaan lääkitystä ilotulitukseen liittyvän pelon hallintaan (Grongvist, 2016, Dai, 2020).

Varautumisesta huolimatta tapahtuu vakaviakin vammoja hevosten hermostuessa ilotulituksen aikana. Noin neljännes hevosista oli kyselytutkimuksen mukaan saanut eriasteisia vammoja ilotulituksen aikana, kuten haavoja, revähdyksiä ja jopa jalan murtumia (Grongvist ym 2016). Yhä suurempi osa hevosista asuu Suomessa pihatoissa, joissa on

vapaa pääsy ulos. Ilotulituksen aikana pihattoon ei voi sulkea koko laumaa. Hermostuessaan ulkona olevat hevoset pakoeläimenä voivat juosta aitojen läpi ja näin aiheuttaen myös ympäristössä vaaraa (ml. liikenne).

Lausunnon laatijat:

Dosentti Katriina Tiira

ELL Anna-Mari Olbricht

Dosentti Laura Hänninen, seura- ja harrastuseläinten hyvinvoinnin neuvottelukunnan pj.

Viitteet:

Blackwell EJ, et al. Fear responses to noises in domestic dogs: Prevalence, risk factors and co-occurrence with other fear related behaviour. *Applied Animal Behaviour Science* 2013, 145: 15-25. doi: 10.1016/j.applanim.2012.12.004

Dai, F et al. Use of detomidine oromucosal gel for alleviation of acute anxiety and fear in horses: A pilot study. *Frontiers in Veterinary Science* (2020) 7. doi: 10.3389/fvets.2020.573309

Dreschel, N. A. The effects of fear and anxiety on health and lifespan in pet dogs. *Appl. Anim. Behav. Sci.* 125, 157–162 (2010)

Gronqvist, G et al. The management of horses during fireworks in New Zealand. *Animals* (2016) 6:20. doi: 10.3390/ani6030020

Riemer S (2019) Not a one-way road— Severity, progression and prevention of firework fears in dogs. *PLoS ONE* 14(9): e0218150. [https:// doi.org/10.1371/journal.pone.0218150](https://doi.org/10.1371/journal.pone.0218150)

Salonen et al 2020: Prevalence, comorbidity, and breed differences in canine anxiety in 13,700 Finnish pet dogs. *Scientific Reports* 10:2962 | <https://doi.org/10.1038/s41598-020-59837-z>

Sarviaho, R. et al. Two novel genomic regions associated with fearfulness in dogs overlap human neuropsychiatric loci. *Transl. Psychiatry* 9, 18 (2019).

Storengen LM, Lingaas F. Noise sensitivity in 17 dog breeds: Prevalence, breed risk and correlation with fear in other situations. *Appl Anim Behav Sci* 2015, 171: 152-160. doi: 10.1016/j.applanim.2015.08.020

Tiira K, Lohi H. Early Life Experiences and Exercise Associate with Canine Anxieties. *PLoS One* 2015, 10: e0141907. doi: 10.1371/journal.pone.0141907

Tiira K, Sulkama S, Lohi H. Prevalence, comorbidity, and behavioral variation in canine anxiety. *Journal of Veterinary Behavior: Clinical Applications and Research* 2016, 16: 36-44. doi: 10.1016/j.jveb.2016.06.008